

ЮСЬКІВ Б. М.,

старший викладач, Львівський
державний університет внутрішніх
справ (м. Львів, Україна)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КУРСАНТІВ

Сучасна система професійної освіти передбачає підготовку фахівців, здатних не лише володіти іноземною мовою, але й ефективно взаємодіяти в багатокультурному середовищі. Тому формування соціокультурної компетентності як складової іншомовної комунікативної компетенції є одним із ключових завдань освітнього процесу у вищих навчальних закладах, особливо у підготовці майбутніх правоохоронців. Соціокультурна компетенція дозволяє розуміти культурні норми, традиції, цінності іншого народу, що вкрай важливо для здійснення ефективної комунікації у професійній діяльності. У цьому контексті вивчення іноземної мови набуває нового виміру — воно стає засобом міжкультурного діалогу та професійного зростання.

У формуванні соціокультурної компетентності студентів-правоохоронців у контексті розвитку загальної іншомовної комунікативної компетенції особлива увага приділяється ролі оригінальних текстів як дієвого засобу залучення студентів до іншомовного спілкування, підвищення їх мотивації, а також формування розуміння культурних особливостей країни, мова якої вивчається.

Ефективна професійна підготовка майбутніх правоохоронців передбачає не лише засвоєння мовних норм, а й формування вмінь орієнтуватися в культурних і соціальних контекстах спілкування. Тому важливо інтегрувати соціокультурний компонент у навчальні програми з іноземної мови, використовуючи автентичні матеріали як основне джерело реального мовного й культурного досвіду. Застосування автентичних текстів дозволяє створити навчальні ситуації, наближені до реальних умов комунікації, стимулює пізнавальну активність, формує мотивацію до вивчення мови та розвиває мовленнєві навички.

Розвиток у курсантів професійних мотивів є одним із головних завдань викладання іноземної мови, що передбачає створення такої моделі навчання, яка надає можливість керувати як процесом засвоєння знань так і розвитком особистості курсанта, формування його як майбутнього фахівця, активного суб'єкта навчальної і професійної діяльності. Іноземна мова має інтегруючі властивості, вона акумулює інформацію із загальнотеоретичних дисциплін, формує ставлення до майбутньої професійної діяльності, здійснює зв'язок з практикою, виховує професійні мотиви та якості [5, с. 242]. Педагогічний досвід свідчить, що особливості умов роботи викладача полягають в потенційних мотивах трудової діяльності курсантів, тому що вони пов'язані з майбутнім.

Аналіз наукової літератури показує, що соціокультурний аспект став невід'ємним компонентом навчання іноземної мови та інтеграції країнознавчих з мовними елементами що орієнтує студента сприймати іноземну мову як реалізацію конкретної культури. Міжкультурне спілкування є більш складним у порівнянні з комунікацією, оскільки воно передбачає володіння не тільки мовним кодом, а й системою культурних значень лінгвістичних одиниць системою значень того, що відбувається. Соціокультурна інформація полегшує засвоєння мовних елементів і збагачує їх [4,7].

Проблемі формування соціокультурної компетенції присвячені роботи багатьох дослідників, серед яких В. Ю. Паращук, Л. І. Березенська, Т. М. Колодько, С. О. Шехавцова, М. І. Соловей, В. П. Наталин та ін. У їхніх працях підкреслюється важливість інтеграції мовних та культурних елементів під час навчання, що забезпечує цілісне сприйняття іноземної мови як прояву національної культури. Вчені зазначають, що міжкультурна комунікація є складнішою за звичайне мовне спілкування, адже вимагає розуміння культурних кодів, традицій та соціальних контекстів.

Про розвиток професійної мотивації курсантів в навчальному процесі та роль іноземної мови в іншомовному спілкуванні та техніці формування відповідних професійних навичок та умінь описують в своїх працях Занюк С., Літвінов О., зазначаючи, що перш за все необхідно створити «мотиваційне бачення професії», такі умови, коли через актуалізацію в діяльності, мотиви які формуються, перетворилися б на стійкі особистісні утворення. Тим самим відбувається «зміщення» наявного пізнавального мотиву провідної навчально-професійної діяльності на пізнавальні цілі в результаті чого курсант розглядає іноземну мову як засіб, що дозволяє йому відкрити нову дійсність [3, с. 246].

Автентичні тексти відіграють центральну роль у навчанні іноземних мов, оскільки вони відображають реальні зразки мовлення, структури, лексику та культурні особливості. Такі тексти є не лише джерелом інформації, а й інструментом формування мислення, уяви, творчості й мовної поведінки студентів. У процесі навчання правоохоронців важливо добирати тексти, що відображають специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності, зокрема теми, пов'язані з правопорядком, судочинством, роботою поліції, боротьбою зі злочинністю тощо. Робота з автентичними матеріалами сприяє розвитку не лише мовних, а й пізнавальних умінь. Вона передбачає: визначення соціокультурних компонентів тексту; порівняння культурних реалій з рідною культурою; моделювання мовленнєвих ситуацій; усні та письмові творчі завдання (дискусії, анотації, есе); аналіз мовних засобів, характерних для певних культурних контекстів.

Методика використання автентичних текстів передбачає певну послідовність дій: ознайомлення з текстом; виокремлення соціокультурних елементів; обговорення культурних реалій; створення навчально-мовленнєвих ситуацій; відтворення змісту усно і письмово; виконання творчих завдань. Такий підхід сприяє інтеграції когнітивних, мовленнєвих і соціокультурних умінь.

Одним із засобів здійснення цих вимог на практиці є застосування таких текстів, оперування якими наблизатиме студентів у запропонованих ситуаціях до реальних умов спілкування носіїв виучуваної мови, дозволяє познайомити студентів з мовним кліше, фразеологією, лексикою, які пов'язані з різними сферами життя, а також є прекрасним матеріалом для навчання природної мовленнєвої поведінки в найрізноманітніших ситуаціях повсякденного життя, а також формують позитивне ставлення до предмету. Наприклад, представляючи фрагмент інтерв'ю представника британської поліції своєму співрозмовнику щодо своїх обов'язків, курсанти отримують яскраву картину життя правоохоронця, його позитивні та негативні сторони: ... *We spend our time chasing criminals ... It involved doing shift systems which is early, lates, nights... You can't guarantee what's going to happen when you come on. You can come on duty thinking oh, you know: 'What a great day' and you end up with something terrible, happening ... Every day is different... You obviously get involved in fatal accidents. The worst thing that you get involved with are the children that have been beaten by parents, the elderly who are victims of robberies and snatches and the animals abandoned on the streets...you get adult victims of crime...Well, the elderly are defenceless. So I think your heart tends to go out to those groups, rather than the other side of society, although you are always sympathetic to the victims, but those are the three main things that get to you.*

Отже, наявність низки мовних одиниць (chasing criminals, shift system (late shift/ night shifts, beaten children, victims of robberies and snatches, abandoned animals, stray animal, get involved in fatal accidents, adult victims of crime, defenceless elderly) характеризують систему правоохоронних органів, номінують відношення поліцейських до своїх обов'язків та особливу роль у охороні правопорядку.

Якщо звернемось до сучасних спеціалізованих англomовних підручників для правоохоронців, то мовна свідомість носіїв англійської мови фіксує велику низку словосполучень на позначення діяльності поліцейських, напр.: *apprehending criminals*; *searching for people wanted, working in extreme situations, writing reports on burglary (shoplifting, robbery)), doing community policing, driving around on patrol, patrolling the beat, questioning witnesses, working on night shifts, collecting the clues at a crime scene, keeping your eyes open, driving around on patrol, being on night shifts (працювати в нічні зміну); being on the beat being on the desk, patrolling your own area, doing routine office work, following at speed in order to catch, investigating cases of drug-trafficking*, засвідчуючи, що роль поліцейського в суспільстві є дуже важливою, але його праця є дуже непроста і вимагає великих розумових, фахових та фізичних зусиль.

У словнику “New Webster’s Dictionary” термін поліція (*police*) відображений наступними термінами, а саме: a department government responsible for the preservation of public order, detection of crime and enforcement of civil law || the police force || (pl.) members of the police force, a squad of mounted police || anybody of people whose job perform a specific functions to keep order and enforce regulations

|| (*mil.*) the act or process of putting or keeping in order (e.g. the grounds of an army camp) || (*mil.*) enlisted men assigned to perform a specific function (*КР) [10]. У носія англійської мови відношення до правоохоронних інституцій підсилюється фразеологізмами: *preserve public order, detect crime, enforce civil law, put and keep order, enforce regulation, perform a specific function*. Отже, до вже зазначених смислів образу правоохоронця та його ролі у суспільстві можна додати наступні: “*guardians of the peace*”, “*concern about the welfare of people*”, “*carrying out the law*”, “*arresting and guarding criminals*”, “*dealing with political crimes*”, “*policing the city*”, “*curbing the lawlessness*”, “*enforcing rules of conduct of laws*”. Таким чином, слова, які використовуються у процесі конструювання правоохоронних інституцій задають ті чи інші концептуальні схеми сприйняття довкілля: *право-правосуддя – охорона правопорядку – захист прав людини – дотримання законів-відповідальність перед суспільством – дотримання соціальної справедливості*.

Наведені приклади свідчать, що найбільш яскраво і відчутно культурно-національна своєрідність та особливості семантики будь-якої мови проявляються в галузі фразеології. Адже майже усі прояви життя людини – її народження, і смерть, особливості характеру, віку, зовнішнього вигляду, розумової діяльності, професійні якості і т. п. – знаходять відображення в тематичному представленні фразеології будь-якої мови. Проблема формування мовленнєвої компетенції на основі вивчення фразеології за професійним спрямуванням є актуальною з позиції методики викладання англійської мови, тому що знання, здобуті під час навчання у виші, формуватимуть підґрунтя для розвитку фахового запасу сталих зворотів мови.

Висновки. Отже, ефективне використання фрагментів автентичних фахових текстів на заняттях іноземної мови є цінним матеріалом для навчання розмовного мовлення і є важливим за умов урахування змістовних, мовних і методичних якостей даних текстів, а саме з урахуванням їх естетичного потенціалу, вокабулярно-естетичного та тематичного принципів, тим самим відбиваючи реальну картину світу, вербальний менталітет народу, мову, яка вивчається. Формування професійно-комунікативної компетенції передбачає виділяти практичні, когнітивні, освітні, професійні та соціальні цілі, пов'язані із спеціалізацією фахівця у конкретному соціумі.

Список використаних джерел

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ. Київ, 2005. 315 с.
2. Барановська Л. Формування професійної мовної особистості майбутнього фахівця правоохоронної сфери. Наукові записки Серія: Педагогіка. 2008. №5. С.131–136.
3. Занюк С.С. Психологія мотивації. Київ.: Либідь.2002. с. 304.
4. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. на

- здобуття наук.ступеня канд. пед.наук: спец 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти”. Київ. 2007. 20 с.
5. Літвінов О.М. Проблеми культури професійної мови фахівця: Теорія та практика. Матеріали VIII всеукраїнської науково-методичної конференції. Донецьк: ДЮІ ЛДУВС, 2008. 312 с.
6. Наталин В. П. Критерій змістовної автентичності навчального тексту. Іноземні мови в школі. 1999. №2. С.50-52.
7. Шехавцова С. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у пізнавальній діяльності університету: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. пед.наук: спец 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти”. Луганськ, 2009. 20 с.
8. John Taylor-Jenny Dooley. Police (Book 1). Express Publishing, 2011.
9. Michael Harris, David Mower, Anna Sikorzynska. Student’s book. Upper Intermediate. Pearson Education Limited, 2002.
10. New Webster’s Dictionary and Thesaurus of the English Language. Copyright 1993 by Lexicon Publication. 1, 248 pages.